

ЦРЖСВх №464/28.11.2016г.

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Тема:

**“СИСТЕМА ЗА КОНТРОЛ НА ФИЗИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ И
СПЕЦИФИЧНАТА РАБОТОСПОСОБНОСТ
НА СТУДЕНТИ-БАСКЕТБОЛИСТИ ОТ РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ”**

Автор: Илкай Язарер

Област на висшето образование: Здравеопазване и спорт

Професионално направление: 7.6.Спорт

Научна специалност: Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. МЛФ)

Научен ръководител: доц. Цанко Цанков, д-р

Изготвил рецензията: проф. Милена Алексиева, д-р

Данни за дисертанта

Илкай Язарер завършва ОКС Бакалавър в университет „Селчук” – Коня (специалност „Физическо възпитание и спорт”) и ОКС Магистър в университет „19-ти май” – Самсун – същата специалност. От 1996 г. е преподавател във Висше училище „Газиосмапаша” – Токат, а преди това е бил преподавател по физическо възпитание и спорт в гимназия –Сивас.

Съвсем естествено опитът си като дългогодишен състезател по баскетбол в ПБК „Коня спорт” и „Токат спорт” предава в периода 1998 до сега на млади баскетболисти като треньор в БК „Зилеспорт”, БК „Токат Емнийет спорт”, БК „Адана спорт”, БК „Ербааспорт”, а в момента и на студенти в университетския баскетболен отбор на университет „Газиосмапаша”.

Това ми дава основание да смятам, че той успешно съчетава теорията и практиката на спорта.

Притежава необходимата компютърна грамотност, владее писмено и говоримо, английски и български език.

Данни за докторантурата

Със заповед на Ректора на НСА ”В. Левски” № 1325/09.07.2013 г. Илкай

Язарер е записан като редовен докторант към катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“ при НСА „В. Левски“. Отчислен е с право на защита със ЗП-2240/15.11.2016 г. На катедрено заседание е проведено вътрешно обсъждане на дисертационния труд и е взето единодушно решение за допускане до публична защита, определена със ЗП-2241/ 15.11.2016 г., вкл. и съставът на научното жури. Не са установени процедурни нарушения или пропуски по докторантурата.

Данни за дисертацията и автореферата

Актуалността на темата е продиктувана от необходимостта за усъвършенстване на учебно-тренировъчния процес на студентите от профилираните групи по отделните спортни дисциплини. Разкриването на причинно-следствените връзки и проникването в структурата на изследваното явление – в случая баскетболната игра - води до значително повишаване на спортно-техническите резултати. Управлението на тренировъчния процес изисква разработени обективни критерии за контрол и оценка на състоянието на тренираност на баскетболистите в различните етапи на спортната подготовка, на базата на които може да бъде изчислен спортният резултат.

В този смисъл разработеният от Илкай Язарер дисертационен труд разглежда в широк план съвременна откъм актуалност и значимост проблематика.

Авторефератът резюмира съдържанието на дисертационния труд, в него са залегнали всички глави от дисертацията и по коректен начин представя основните изследователски резултати. Съдържа изводи, препоръки за спортно-педагогическата практика и предоставя списък с научните публикации по проблематиката на дисертационния труд.

Дисертационният труд е структуриран според изискванията за такъв вид научни разработки. Съдържа въведение, изложение в четири глави - теоретична постановка на проблема, цел, задачи, методика и организация на изследването; анализ на резултатите от изследването; изводи и препоръки. Общият обем е от 138 страници, включително и приложения.

Проучен е сериозен брой литературен и електронен брой източници на латиница и кирилица (99 на кирилица, 32 на латиница) и е направен сполучлив теоретично-проблемен анализ.

Дисертацията е онагледена със 17 таблици и 29 фигури, 3 нормативни таблици, 5 приложения, които демонстрират правилен подбор на текстовете, подходящи за илюстриране, както и владението на високо ниво на съвременни технически средства от автора.

Глава първа „Постановка на проблема“ е разработена в 11 подраздела. Представено е историческото развитие на баскетбола в Република Турция, учредяването на турската баскетболна федерация, учредяването на основните структури на управление на студентския баскетбол, както и учебните програми по баскетбол в университетите в Турция.

Докторантът разглежда детайлно специалностите към висшите училища, предоставящи обучение по физическо възпитание и спорт. Извежда тяхното съществуване като основен фактор за подготвяне на кадри за преподаватели и треньори по физическо възпитание и спорт в държавния и частния сектор, както и такива, които са подготвени в областта на рекреацията в туризма, рекреативния спортен мениджмънт.

Специално внимание отделя на специалността „Спорт и упражнения за хора с увреждания (АФА)” (27 стр.), която обучава кадри, които да работят с хора с увреждания с областта на спорта, както и специалисти, занимаващи се в областта на спортни прояви и рехабилитация за хора с увреждания. Докторантът акцентира върху разликите в учебните програми по баскетбол в специалностите „Педагогика на обучението по физическо възпитание и спорт” и „Треньорство” (28 и 29 стр., табл. 6 и табл. 7).

Като съществен **принос** на дисертационния труд в тази глава отчитам разкриването на мястото на баскетбола в анализа на състоянието на институциите, предоставящи обучение по физическо възпитание и спорт в университетите в Турция, и специалностите към висшите училища, предоставящи обучение по физическо възпитание и спорт и прием на студенти.

Последният подраздел 1.11. представя разработките на наши и чужди автори по проблемите на физическото развитие и специфичната работоспособност в баскетбола.

Тази глава завършва с логично формулирана работна хипотеза.

Глава втора „Цел, задачи и методика на изследването” има класическа структура и е с обем от 13 страници. Формулираните шест задачи насочват изследователската работа в посока, отговаряща точно на темата на дисертационния труд.

Използваният математико-статистически инструментариум – алтернативен вариационен, еднофакторен дисперсионен и факторен анализи, сигмален метод за оценка и метод на индексите - е логично избран, което е предпоставка за изчерпателно разглеждане и изследване на поставения научен проблем и постигане на неговата цел.

Разработената тестова батерия е високоинформативна и е описана коректно. Общо са използвани 24 показатели, които са разпределени в три

групи: 9 морфофункционални за разкриване състоянието на основните антропометрични признаци, 7 за специална физическа подготвеност и 8 за специфична техникo-тактическа подготвеност (таблици с номера 2, 3 и 4 – стр. 45 и 46).

Организацията на изследване е с продължителност от 3 години (2013-2016) и включва 69 изследвани лица от пет турски университета, включени в организирани занимания с баскетбол и участващи с представителните си отбори в първенства на Федерацията на университетските спортове в Република Турция..

В **трета глава** логично и последователно са анализирани резултатите от събраните и обработените данни, снети в реални условия. Изследователският опит на Илкай Язарер личи от достоверността и коректността при интерпретиране на големия обем от данни, както и от внимателно извършената научноизследователска работа.

Решаването на задачите е структурирано убедително.

Разкрити са средните нива и вариативност на наблюдаваните признаци на физическото развитие и специфичната работоспособност поотделно при всички изследвани отбори, както и на цялата съвкупност, направена е проверка на значимостта на разликите между средните нива на изследваните признаци. Особено уместно е използването на еднофакторен дисперсионен анализ за проверка значимостта на наблюдаваните разлики между средните нива на изследваните признаци при петте съвкупности.

Разкрита е факторната структура и са идентифицирани основните фактори на физическото развитие, специалната физическа подготвеност и специфичната техникo-тактическа подготвеност.

Докторантът дава заявка за изготвяне на критерии за оптимизиране на тренировъчния процес по баскетбол при студенти в Република Турция на базата на изведените фактори и на разработените оптимизационни модели в зависимост от слабите и силните страни в тяхната подготовка.

Приятно впечатление прави коментарът на Илкай Язарер по отношение на бъдещите акценти при работа с обследваната група, предвид получените данни от анализа.

Изборът на подходящи таблици и фигури е направен много прецизно, което води до повишаване на информативната стойност на труда.

В последния подраздел III. 5 е предложена Нормативна база за контрол върху физическото развитие и специфичната работоспособност на студенти-баскетболисти от Република Турция, както и методически указания за използването ѝ: „Този подход дава възможност на преподавателите да добият представа за състоянието на изследваните признаци още в началния етап на

спортната подготовка по баскетбол, както и във всеки следващ момент от тяхното обучение и усъвършенстване. Оценките по всички наблюдавани показатели позволяват, с помощта на подходящи критерии за оптимизиране, да бъдат разработени индивидуални модели за въздействие върху всеки от участниците в изследваната съвкупност“ (94 стр.).

Възможностите за прилагането ѝ в практиката отчитам като научен **принос** на автора.

Предложените **изводи и препоръки** в края на труда отговарят на задачите на изследването, обективно произтичат от проведените проучвания.

Дисертационният труд е съобразен с правилата на съвременния български език и е илюстриран целесъобразно, което го прави безспорно четивен.

Илкай Язарер е представил три публикации по темата на разработката – една, като самостоятелен автор (публикувана в списание „Спорт и наука“), две – като съавтор (една, от които изнесена пред Международна научна конференция „Спорт, стрес, адаптация“).

За тях трябва да се отбележат:

- трите публикации кореспондират с темата на дисертационния труд
- при прочита им личи използването на съвременни информационни технологии, прилагането на активни методи на обучение, логично структуриране, прецизен стил и др.

Критични бележки и препоръки

Препоръките ми се отнасят до:

- някои неточности и пропуски на цитираната библиография (например на 41 стр. липсва годината на цитирания източник и др.)
- твърде големия брой на подглавите в постановката на проблема – смятам, че някои от тях биха могли да бъдат обединени (например – I.4. и I.5., I.7 и I.8.)
- задачите на разработката – някои от тях биха могли да бъдат оптимизирани (например 1. и 2. – 43 стр.)
- изводите и препоръките – биха могли да бъдат издигнати по-концентрирано, както и някои от тях да бъдат комбинирани.

Отправените бележки в никаква степен не омаловажават научните постижения на докторанта и се отнасят преди всичко до неговата бъдеща научно-изследователска дейност.

Заклучение

Актуалността на изследваната проблематика, научната и практико-приложната стойност на разработката и направените изводи и заключения в дисертационния труд са достатъчно основание да оценя с **положителна оценка и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Илкай Язарер по научната специалност**

„Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. МЛФ)”, **Професионално направление: 7.6.Спорт**

23.11.2016 г.
Гр. София

Изготвил рацензия:

(проф. М. Алексиева, д-р)